

*Русалкіна Л.Г.,
(м. Одеса)*

ВИКОРИСТАННЯ НОВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ВМІНЬ АНГЛОМОВНОГО ДІЛОВОГО СПІЛКУВАННЯ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ

Анотація. У цій статті проаналізовано основні напрямки і проблеми запровадження і використання новітніх технологій у навчанні майбутніх лікарів англomовного ділового спілкування в українських вищих медичних навчальних закладах. Визначено основні цілі, досягненню яких сприятимуть такі технології, проаналізовано сучасний стан і запропоновано заходи для розширення можливостей використання новітніх технологій.

Ключові слова: ділове англomовне спілкування, новітні технології.

У сучасних умовах, коли формування вмінь англomовного ділового спілкування стає одним з ключових аспектів викладання іноземної мови у вищих медичних навчальних закладах, великого значення набуває навчальний мотив, тобто соціальне замовлення, який полягає не тільки у високому рівні вимог до володіння іноземною мовою фахівцями медичної галузі, але й в обізнаності у соціокультурній специфіці мови. Таке знання тісно пов'язане з комунікативним аспектом, а також з бажанням ближче познайомитись та пізнати культуру, психологію, спосіб життя носіїв мови. У наш час вивчення іноземної мови вже стало необхідністю, що пов'язана з розширенням міжнародних контактів, глобалізацією ділових зв'язків та створенням єдиного європейського простору. Незважаючи на існування великої кількості підручників з англійської мови, у тому числі націлених на навчання англomовного ділового спілкування медиків, сучасних технічних засобів та якісно підготовлених викладачів, тільки невелика кількість студентів, що вивчають іноземну (англійську) мову, можуть вільно та граматично правильно спілкуватися цією мовою, уникати комунікативних бар'єрів, які ускладнюють соціальну поведінку. У більшості слухачів недостатньо розвинуті навички та вміння, пов'язані зі сприйняттям та реакцією на отриману інформацію та обумовлені недостатнім об'ємом короткострокової та довгострокової пам'яті, розгорнутим характером внутрішнього мовлення, його уповільненим темпом, нерозвиненістю механізмів еквівалентних замінів та виборгості прогнозу-

вання. Важлива також особистісна значущість навчального матеріалу для майбутніх лікарів у процесі іноземного мовленнєвого спілкування, особливо поза мовним оточенням.

Проблемами використання новітніх технологій у навчанні іноземної мови займалися такі вчені, як-от: С.В. Гапонова, П.О. Бех, Т.С. Антонова, А.П. Харитонova та інші, що підкреслювали позитивний вплив використання новітніх технологій на процес навчання іноземної мови.

Відомо, що головним напрямком цього процесу є комунікативність. Тому метою застосування новітніх технологій у процесі вивчення іноземної мови є створення комфортних умов навчання, в яких усі студенти взаємодіють між собою. Такі умови включають: а) канал глобального зорово-слухового зв'язку; б) комунікативну ситуацію; в) володіння комунікантами загальним соціокультурним кодом; г) наявність відправника та отримувача повідомлення.

Серед вищезгаданих умов основну роль відіграє специфіка функціонування каналу глобального зорово-слухового зв'язку. У теорії інформації канал зв'язку є схемою для опису ліній передачі повідомлення. Відповідно, канал зв'язку має вхід і вихід та слугує для перетворення повідомлень, що відправляються та отримуються, а комплекс новітніх технологій, що здійснюють представлення текстової, аудіо- та відеоінформації як одночасно, так і у визначеній послідовності, та керуючих при цьому процесом її обробки, дозволяє успішне його застосування при оволодінні іноземною мовою, використовуючи при цьому вхід та вихід каналів.

У теперішній час у навчанні іноземної мови вже існує велика кількість ефективних друкованих матеріалів — посібників для студентів і викладачів, складених дидактично правильно. Однак, основною проблемою в Україні є те, що наявна доволі мала кількість стандартних комплексних відеоматеріалів з ділової англійської мови, а існуючі матеріали не адаптовані до конкретних фахових умов, до умов навчання студентів-медиків поза мовного середовища. Рідко зустрічаються й допоміжні аудіо- і візуальні матеріали, що розраховані на самостійну роботу студентів чи

на роботу в невеликих групах. Важливою проблемою української педагогіки є і той факт, що викладачі часто не знайомі з можливостями, що надані візуальною та комп'ютерною технікою.

Як було зазначено вище, однією з актуальних проблем сучасної методики викладання іноземної мови є організація занять, що відповідають новим вимогам сучасної епохи, а саме — креативне використання іноземної мови, самостійне формування власних думок іноземною мовою, а також, що особливо стосується студентів-медиків українських ВНЗ, — отримання наукових та спеціальних знань іноземною мовою. Тепер перед методистами стоїть завдання — розробка методики, що спирається на мотиваційно-збуджувальний комплекс принципу навчання, а також інтенсифікація процесу засвоєння мови за допомогою новітніх технологій у навчанні.

У документах ЮНЕСКО технологія навчання розглядається як системний метод створення, застосування і визначення всього процесу викладання і засвоєння знань з урахуванням технічних і людських ресурсів та їхньої взаємодії. Метою використання новітніх технологій у навчанні є підвищення якості і забезпечення доступності освіти на рівні європейських стандартів. Зокрема, у резолюції Ради Європи від 13 липня 2001 року про електронне навчання перед країнами-учасницями поставлено завдання «використовувати потенційні можливості мережі Інтернет, мультимедійних і віртуальних засобів для більш успішної й швидкої реалізації навчання протягом життя як основного принципу освіти, а також для забезпечення доступу до освіти й підготовки для всіх осіб» [3]. Ще раніше, у січні 1987 року, була заснована Європейська асоціація університетів дистанційного навчання (EADTU), до якої наразі входить 21 член від 19 країн, які забезпечують навчання більше 2 млн. студентів [7]. У той самий час в Україні 23 вересня 2003 року постановою Кабінету Міністрів України прийнято Програму розвитку системи дистанційного навчання. Метою програми визначено забезпечення широкого доступу населення до новітніх освітніх ресурсів на основі новітніх педагогічних, інформаційних та телекомунікаційних технологій.

Важливим кроком стало прийняття у 2005 році Державної Програми «Інформаційні та комунікаційні технології в освіті і науці» на 2006-2010 роки, яку було розроблено Міністерством освіти і науки України на виконання указу Президенту України «Про невідкладні заходи щодо забезпечення функціонування та розвитку освіти в Україні». Проте у цій програмі основна увага приділяється вирішенню технічних аспектів (оснащення технікою, розробка програмного забез-

печення тощо), що при всій важливості не вирішує проблеми в цілому.

Використання новітніх технологій у сфері навчання ділової англійської мови дозволяє значно зменшити витрати на підготовку майбутніх лікарів. За даними ЮНЕСКО, електронне навчання одного студента приблизно втричі дешевше навчання в системі традиційної освіти тієї ж країни. Інтеграція освіти і науки є важливим фактором підвищення ефективності та якості вищої освіти, а відтак, і конкурентоспроможності на міжнародному ринку майбутніх фахівців.

З аналізу доповідей та повідомлень різних конференцій останніх років, що присвячені цій проблемі, можна зробити висновок, що успіх її вирішення тісно пов'язаний з реалізацією комплексного та інтегрованого, особистісного та діяльнісного підходу до навчання. Тому у вітчизняних умовах, на наш погляд, правильне використання аудіовізуальної техніки повинно стати невід'ємним компонентом навчання практичного володіння іноземною мовою, особливо у сфері спілкування, знайомства з культурою іншого народу.

Викладач у першу чергу повинен прагнути виявити специфіку будь-якого технічного засобу, «його особливості та можливості у світлі вимог сучасної комунікативної методики з тим, щоб визначити його роль і місце у навчальному процесі, обумовити навчальні завдання, що вирішуються з його допомогою найбільш ефективно» [1, с. 30].

З цим погоджується Джек Лонерген у книзі «Відео на уроках іноземної мови» [6, с. 31], де стверджується, що «викладач несе відповідальність за створення умов успішного навчання іноземної мови». Важливою є роль викладача у процесі вивчення іноземної мови за допомогою аудіовізуальних засобів. Наприклад, на спеціалізованих відеозаняттях він завжди вважається ведучим, а засіб — допоміжним.

Такий підхід відрізняється від методів, що використовувались у радянські часи під час кінозанять. Так, К.О. Рижков вважає, що «на кіноуроках аудіо-візуальні засоби завжди виступають у ролі допоміжних засобів, тоді як на відеоуроках вони можуть брати на себе і функції викладача» [4, с. 30]. Така точка зору здебільшого була обумовлена наявністю таких навчальних фільмів, де демонструються граматичні правила, лексика, надаються нові слова і вирази, однак, у теперішній час найбільш ефективним є їх використання у позааудиторний час, надаючи студенту контрольні листи для заповнення з метою перевірки його розуміння та засвоєння сюжету відеофрагмента.

Тим самим з'являється можливість економії аудиторного часу, в який більш ефективним є

розвиток навичок мовлення, а вивчення нових слів та граматичних правил можна «запропонувати» студентам робити за допомогою техніки. Таким чином, успішному проведенню відеозаняття будуть сприяти активна та креативна роль викладача у підготовці до заняття, у керуванні роботою студентів на занятті та у забезпеченні активності майбутніх фахівців під час перегляду фільма.

Що стосується використання у навчанні іноземної мови комп'ютерної техніки, варто відзначити, що викладач часто не сприймає комп'ютер в якості дидактичної техніки, не повністю оцінює можливості комп'ютера у навчанні мов чи виключає його використання. Видалити бар'єр між комп'ютером і викладачем, на наш погляд, можливо тоді, коли викладач володіє комп'ютерною технікою, знає її можливості та впевнений у тому, що комп'ютер може бути ідеальним інструментом, наприклад, для письмових перевірок чи тестів. У роботі з комп'ютером виокремлюють ті види діяльності чи навички студентів, для формування яких потрібен не безпосередній контакт людини з людиною, а самостійна діяльність в індивідуальному режимі з метою адаптації, тренування, контролю. Шлях впровадження комп'ютерної техніки у процес навчання ділової англійської мови, на думку О.О. Капитонова, - це «шлях створення нових методів навчання на базі синтезу основних методик і реалізації комп'ютерної грамотності викладача. За допомогою комп'ютера можна вирішити такі навчальні завдання, як оволодіння майбутніми фахівцями лексико-граматичної компетенції завдяки наочному представленню закономірності побудови висловлювання, читання та письма». На наш погляд, невірними є ті установки, що обладнання розраховано тільки на пасивний прийом сугестивного враження одного слухача ізольовано. Не виключаючи такого впливу, вважаємо, що колективне обговорення комп'ютерних навчальних програм студентами може добре нейтралізувати цей вплив. Така комунікація також сприяє результативності навчання.

Вимоги Типової програми для студентів-медиків [5], що вивчають ділову англійську мову на I курсі полягають у наступному: засвоєння висловлювань сучасної ділової англійської мови; сприйняття англійської мови на слух; використання фонетично та граматично правильно вивченого матеріалу, формул мовленнєвого етикету у ситуаціях як усного, так і письмового ділового спілкування на основі поданих тем.

На II курсі у Типовій програмі підготовки майбутніх лікарів [5] містяться наступні завдання: формування комунікативної компетенції, розуміння аудіюваного у швидкому темпі тексту, засвоєння синтаксису та фразеології, подальший

розвиток лексичної ерудиції студента, зокрема числі розвиток мовної ерудиції студента за фактом. Такі завдання особливо складні у навчанні студентів немовної спеціальності, що, на нашу думку, вирішується шляхом включення у роботу відеоматеріалів та комп'ютера, що дає можливість перенести навчальний матеріал у сферу інтересів студентів. Такий підхід особливо виправданий тим, що у процесі реальної комунікації людина самостійно, без сторонніх стимулів, висловлює свої думки — отже, мовлення завжди є вмотивованим. Той, хто говорить, сам вибирає, що і як сказати, керуючись ситуацією, що склалася, метою та мотивами спілкування. У навчальних умовах, у процесі засвоєння усної моделі спілкування, можна спостерігати протилежне явище: з метою закріплення матеріалу викладач має рекомендувати студенту використати визначені слова та лексико-граматичні структури, вимагаючи, таким чином, висловити лише те, що підказує йому значення рекомендованих слів та структур. Однак, на думку В.Г.Костомарова, «мова як практичний засіб спілкування і вираження думок засвоюється шляхом її використання в осмислених реальних ситуаціях» [2].

Тому оптимальний шлях усунення труднощів при оволодінні вміннями монологічного та діалогічного мовлення ми вбачаємо у створенні таких умов, які формують програму висловлювання, щоб завдяки реальній ситуації «відвести» студента від осмислення навчальної діяльності і створити сприятливі умови для розвитку спонтанності, стимуляції мовного спілкування. Це є актуальним для навчального процесу, коли у майбутніх фахівців сформована елементарна база володіння мовою, але відсутні потрібні вміння. У такій ситуації потрібні засоби, які б розвинули ці вміння. Надійним помічником у розв'язанні цього завдання є технічні та аудіо-візуальні засоби, які за умови розробки правильної методики навчання виявляються ефективним засобом оволодіння мовою, коли поліпшується якість засвоєння при менших затратах часу та енергії. В.Г. Костомаров та О.Д. Митрофанова зазначають: «застосування комплексних аудіовізуальних на технічних засобів наочності під час навчання усного ділового мовлення концентрує увагу та інтерес студентів, активізує їх, дозволяє їм з більшою легкістю висловлювати свої думки, виробляє швидку реакцію на висловлювання іншого і краще розуміння таких висловлювань» [2].

Розумінню мови, зокрема, заважають і екстралінгвістичні елементи — швидкий темп мови, відсутність будь-яких опор для сприйняття, несприятливі зовнішні умови й т.ін. І саме у цьому аспекті неоціненною допомогою є відеоматеріали,

які дозволяють представити мову в дії, на фоні комунікативного аспекту, оскільки сприйняттю слухача при перегляді відеофільму легкодоступні як учасники ситуації, так і їх мова. Адже студенти бачать людей у таких обставинах, в яких проходить реальна ділова комунікація. І саме візуальна інформація має здатність до більш повного сприйняття комунікативного акту, а також забезпечує комунікативну мотивацію й активну участь слухача у спілкуванні на занятті.

Література

1. Будник Е. А. Лингводидактические аспекты изучения звуковой интерференции: дисс. ... канд. педаг. наук: 13.00.02 / Екатерина Александровна Будник // М., 2009. — 215 с.
2. Митрофанова О.Д., Костомаров В.Г. Методика преподавания русского языка как иностранного. — М.: Русский язык, 1990. — 270 с.
3. Резолюція Ради Європи від 13.07.2001 «Про електронне навчання» http://europa.eu/index_en.htm
4. Рыжков В.М. Английский язык в бытовых и деловых ситуациях / Spoken English in Everyday and Business Situations. — Калининград, Янтарный сказ, 2006. — 526 с.
5. Типова програма з німецької, французької, англійської мов для студентів I-II курсів медичного факультету спеціальності 7.110101 «Лікувальна справа». — 36 с.
6. Collected Works of Bernard Lonergan: Topics in Education. Edited by Robert M. Doran and Frederick E. Crowe. Toronto: University of Toronto Press, 1988
7. <http://www.eadtu.nl/default.asp>

Русалкина Л.Г. Использование передовых технологий в процессе обучения умений англоязычной деловой коммуникации будущих врачей. — Статья

Аннотация. В статье проанализированы основные направления и проблемы внедрения новых методов обучения будущих врачей англоязычной деловой коммуникации в украинских высших учебных заведениях медицинского профиля.

Ключевые слова: новые технологии обучения иностранным языкам, бизнес-английский.

Rusalkina L. Innovations in the Process of Teaching Business English to Medical Students. — Article

Summary. This article deals with the main directions and innovative methods of teaching Business English to Medical students. The author defines the main objectives and particular ways of implementing innovating methods of teaching Business English to students of Higher Medical institutions in Ukraine.

Key words: Business English, Medical students, teaching, innovative methods of teaching.